

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 55.

НА ЦЕТНИЋУ, У СУБОТУ, 20. ДЕКЕМБРА (1. СИНЈЕЊА) 1875.

ГОДИНА III (V.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази једном пут недељом. Стоји за ПРВУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКОГ год. н. 4; по год. 3; четврт год. н. 1, 30. н. За СРБИЈУ год. н. 7; по г. н. 3, 50.; четврт н. 1, 75. н. За све друге земље год. н. 4; по год. н. 4; четврт год. н. 2. За остале илази се за ред 3 новцама. Предлата и све наруџбене пошле се администрацији, а ловци уредником на Цетинас.

ДАНИЛОВ-ДАН.

Народ је наш за своје тешке вјекове, док је био у војтежском роштуру, живио у успоменима своје славне прошлости. С њима се тјешно и храбро, оне су га држале и одржале до ове много ведрје садашњости и за будућност, ако бог да, спорна сретну.

У такве успомене свуда и Данилов-дан, који Црна Гора радостно прославља, јер је с њиме скочила величанствена успомена на двојицу великих владара Црне Горе, владике Данила првога Петровића, који је утврдио слободу Црне Горе и у њој сачувао робујућем народу чврсту узданицу, и књаза Данила, шестог Петровића, који је ту народну узданицу спремно за данашњу ноћ и важност везиву. А њимом вишега владога наследиога добио је ови дан и трећи значај, а ми узрок искреном веселу.

Ми смо до сада сваке године на ови дан одлажући поштивање и славу славне спомене ових великих великих предака изјављивали и ту најчучу жељу, да Бог даде, да скорим стигнемо оној деци, којој су они тежили, да се оствари она велика жваца, на које остварени су они свом снагом радали.

И данас смо радостни, што можемо слободно изрећи, да нијесмо осушеви само о жељама говорити на ови дан, него да нам жеље почину добити све стварнији облик.

Дани ушледе крвавога подгоричког догађаја встала се у Скадру црногорско-турска комисија и кад је свршила свој рад не свршаних ништа, ми смо баш на Данилов-дан, мјесто обичнога поздравља морали писати о оној нашој разлици: с Турском и тада смо изазали: „Свршетак рада комисије у Скадру, то је почетак расправљања крваве велике разлике наше, кад ће, и како ће се она ријешити, то видимо да видимо“.

И ево данас зближа идемо да видимо, како ће се свршити стара велика разлика српскога народа с Турском, која се само понављала и поштрављала онаквијем безбројнијем појавља, као што је лавски подгоричка. Данас се даје око нас кра, и то не жале, него потоком, не мучки, као у Подгораци, него јуначки у отвореном рату и на јуначкој вољани.

За то и поздрављамо данас веселије славне свемне многозаслужнијех, бесмртнијех владара наших владике Данила и књаза Данила, за то и честитамо данас веселије њимега вишега владога књаза наследиога Данила, и за то и јачичко весело:

Славни славијем бесмртницима! и живио књаз наследиога Данила! Раство нам здрав и напредан и с њиме растла и развијала се слобода света народа нашега!

ТУРСКО ЛУБАВСТВО.

Кад се већ толико устанак херцеговачки распламтао, да је Турска увијела, да га не може

угушити, она је обукла на себе јагњешћу кошу. Почела се показивати доброћудно, стаде обежавати реформи; мислени, да ће с такве наћи подлоге и код владелица и обежавати милост и поштовање свијема, који су „збоудили“ од њиховијех „непријатеља“ да се замести.

Ми се свијемо тијем „реформима“, јер знамо да су у Турској немогућне и да их због тога ни саме владелице неће одржавати, а „рајанопет“ руга се милости и поштовању Турске, јер зна да „нико крушно ка Турцима не лаже“.

За то нећемо о томе ни говорити. Хоћемо само да покажемо, шта влада турска све ради, да обмане народ, да га склони, да се поврати на своја огњишта, па онда да му стане за свагда ногом за грот. У то име она је склонила митрополита херцеговачкога и митрополита босанскога, да изводу писма на народ и да га позову на предају. Та писма остали су без икаквога дјелства, само су показали, шта се већ Турска прихвата, да слоније устанак.

У претшрошлом мјесцу саопштили смо писма под насловом „Турско лукавство и архиепископско невјерљивство“. Можемо изјервати да су оба митрополита под притиском написали она писма, али то их несправа, и ми смо назвали разлога што су их назвали архиепископским невјерљивством, јер они и ако нијесу Срби, навјесници су Христови, и за науку Христову, коју Турци знају, требали су прије послати мученици Хришћанства, него у дворце Турске.

Данас, по обећању, саопштавамо овет писма Мијата Радовића, на којем је потписан и Турчин Мујага Инаселлиновић. С тијем писмом спроведена су и писма митрополита херцеговачког свештенству и народу. Ми ни о Радовићу нећемо овђе ништа да говоримо, који може добар Србин бити, али у књижици турским морао је Турчина послушати, него хоћемо тијем овет да покажемо, како Турци раде, да преваре народ, па да га послуже лакше дане и удаве. Само је срећа, што се народ већ неће вратити. Он хоће слободу своју, а под Турцима ништо није.

Истог Радовића и Мујагу послала је влада турска са великом притоком и много новца да иду по Херцеговини и да зову народ на предају. У ту циљ и писано је ово писмо:

„Господи невеликијем претцима, који се налазе у туђијем стравама, поповима и кнезовима. Поздрав.“

Ми нежеповиски пишемо ви ово писмо. Нас је његова преузвишеност честити Сервер наша поста у Иванице, да ни можемо јавити и истину казати. Његово Величанство наш свани и милостиви цар, који се за своје поданике без разлике свиловао и свадоме, што је до сада учинио опростно, који се хоће вратити у своја мјеста и у своје нестојбине и друго пошале не куће попрајити, ко неће подова и колоне му дати и шјеме и другу селку накваду, што је за кога. Дакле сад и ми све свјетуюјемо и јачичко се, да се повратите, да у више непропадате са животом и сибијаном. Грехоме што се ће ви се извршити, ама ако не бисте послушали, као што ви пешоме, онда грехи на вас, онда ће наш честити и свани цар са својом свином и сабљом у руци утврдити своју земљу и своје границе. Познато је свијем свијету, или честити и пресвети цар, који је у Јевропи свани цар, па и другијем јевропским царима може заповиједити, а кажеди својијем поданицима. Дакле, дубезни, тога, што вас је неко презајмо и на таку пропаст накува још ви је на вријеме ви се проубите и вратите се. Видите колка је Величанства нашега цара милост, све ваше што сте задували и преступили као најжесточији отац све, ви до сада опраћите.“

Прикладујем ова два писма од стране њиховога високопросвештенства г. г. Игњатије херцеговачкога митрополита.

Мујага Инаселлиновић.

Мијат Радовић.

СА ХЕРЦЕГОВАЧКОГ БОЈНИТА.

I.

Равно и Гласовито

29. 30. и 31. Октобра.

(Продујемо).

Дјево крило војске Бошковића ступаше постепено к непријатељу оберијуби једнако воду на, то се и непријатељ осука и пресвице обрне. Тада Сочина и Павловића ступоу напријед непријатељу с лева с јужно стране. Десно крило своје војске разреле на риједко и похвати дјево Бошковића, али не саставе, него оставише стругу за сезданесет корака растојања. Кад они ступаше у борбу, и непријатеља почеше живо нападати, онда се непријатељ осука и пресвице и њима обрне, обаријуби на њих ватру неспрестано. Сад у следи да се пресвице непријатељ изгледаше као преокренута кула и не врдише се никад, осим што се очинички бораше на све три стране, јер је једнака војска једнако напријед ступала, а позицију омет бољу имала, него непријатељ. Сад је непријатељу требало или ступати напријед и на страну црногорца, која је за то и остављена између дијелова крила Бошковића и деснога Сочина и Павловића, те на Горанско продијети или натраг на западну страну Гацку. Оба та пачина нијесу за непријатеља добра била, оба су опасна била, јер би му у оба случаја тајни и тонови остали у рукама устаника, тако што и под војске по плану усташко, а оно што би пропустити Вуле Хаџић би их до Горанска лако могао све под нож ставити, јер је с његовом војском била за леђина Зимовића војске. Једно да га помаже при одступању, а друго да оно пропустити с лева напада све до Горанска.

На западној страни за непријатеља био је отвор к Гацку и поље, које се тек тако може за формално бојиште створити. На десет минута за непријатељем била је врло удаљена позиција за одбрану. На крај поља криш који је могао закловити сву непријатељску војску, која се могла натраг повући и устави бити од западне стране.

Усташе су имале на уму да непријатеља потисну натраг у поменути позицију, ако не нагле на јурни на Горанско. Истина непријатељ се могао отоло без брже бити, али само с једне стране. Десно крило Зимовића и дијело Сочина и Павловића су припремљено за тај случај да се ставе непријатељу за лева с Василијевићем за десно те да га нападају врло zgodно, а Бошковић да се уклони и да остави пред непријатељем отвор. Непријатељ као и да је видео да му се та част припремљала, па се скочи у мјесту, бричиче се жестоко навлањивају усташе. Најбоље кад усташе увиђаше, да се непријатељ скочио у мјесту, и да је прегао оиће смрт или живот одржати, онда пред саму вече 29. Октобра, десно крило Зимовића војске одступ и поврати са среданом његовом и Бошковића, а Сочина и Павловића навлаше што се јаче може на непријатеља, те га том снагом и почетком сјече жетких непријатеља потисну на одпор дијелова крила Зимовића. У томе и Вуле Хаџић ступи у борбу састави се са Зимовићем и Бошковићем, тако исто и Василијевић који је био из западне стране, да би непријатеља дочекао, кад се склопије натраг у Гацку. Он поче не нападати на непријатеља са стране као Зимовић, Бошковић и Хаџић, а Павловић и Сочина с лева те таку потиснуше га за четри и десет минута мјеста одмак су се први пут у јутру во-

били и у једној дрести уздица непријатеља били.

Тај дан од усташике војске није ни један погинуо, осим врло младо роњених, а од непријатеља је било осам мртвих и четрдесет несрећених пред саму нечу у полозу.

Већ се у сами крак растадоше и одјелеци усташике заправо по Модру, Спријечу, Језеру, Стопу и Деденцима, како би непријатеља дочекали, кад би на којој страни к Горанску поћу пошло. Непријатељ се уздосори на Муратовици по ноћу се раздвоји на траје; једна војска оста на Муратовици, друга с тоновима и с тајниом на Гласовицу, а трећа на Равно. Непријатељ се био нашоу и непријатељ, и наукино је био на којим начиним избојни то вјесто, или ка колико своје војске с тоновима свасити и у Гацко побјећи. Он се послужи са знањем прошлога дана, те у јутру иступи три тона и поче се скупљати у једно на Муратовицу. Према положају који поче непријатељ заузимају, почеше се усташе највишата, остављајући Васљевића на западној страни, да чува да непријатељ не омакне к Гацку. Но Васљевића није баш добра срећа послужила у томе, због вјетра, једно одјелење с тоновима и неколико тајна омакне покрај њега с врло малим отпором. У десетом сахату из јутра дође глас, да Турци листом утечу у Гацко. Тада је била така вјетра, да се ништа виђело није, и непријатељ је сад једна уздуку прилази, да омакне од отицалне вјетра погубије. На тај глас није се никаквога реда гледало, него како ко може, и како кога ноге носе, те пристигну задње на Гласовој, уздижући се у Васљевића. (Васљевић се може извинити само што су тодове и ово мало тајна проијели куда се није могло ни помислити да ће нека чета пјеначка коћи проћи). Нећеште ни хитати за правом, него предајете они ирци, који су стигли десет стотина војника и неколико тајна. Пошљеди који су ставили, они су пролазили непријатељ, те пристигну још неколико, који су се и зауставили били, док ни гронијек стотина и више вртјених остали да буду жртва осветницима, који за своје право и слободу задње свако своје отицати краљу својом пошљеном с краљу четарисеког парварина, и мучителма онога народа, који није то заслужио.

Тај грозни догађај учина те се јунаци сплеташе, и никакву поћеру не учинише за непријатељем, који с Трештенкак срамно поћу утечу, петнајест стотина и више вртјених остали да буду жртва осветницима, који за своје право и слободу задње свако своје отицати краљу својом пошљеном с краљу четарисеког парварина, и мучителма онога народа, који није то заслужио.

Чим усташе овако разјарене и омаконићене најашу на ону задњу. Ђе погубе Хаџић и почну их сјети унутра, одмах изаиди из пошљена обори ватру непрестано на сво стране. Ту се не гледа више никаква рода ни ковиде, него јуриш на шапчеве на грло за грло. У томе их је борешу и дан 31. Ок. застао, те оно што бијаше жито претекло, несрећу из шапчеве и несрећу као стоку, осим њих 15 што иреше у краљу главарина, те их склонише, и после једнога дана вртјених их да иду куда хоће. Од усташи највише ту Иванча погубе, све због тога што Вузе вогибе, па гринуше да се освете омајјека што их Вузе хоћаше свасити и зараше послати да иду куда год хоће. Свега од усташи погубе 45 и 30 се равнало. Од Турца узеше скоро сав тајни, што су погубили били на Горанско и у Пришци. Од 12000 Гурка погубе од усташи пушко и ложа 954 и 555 бјеху живи пошљеници, а рашеше ка ће пребројити!

На Гласовици, 8. Новембра 1975.

Д О П И С И

БАРДОВИЦ, 24. Новембра. — Српска учитељска школа отворена је јучер свечано у великом горићем Крстцу, код свечаности присуствовао је и наш г. владика Теодан. Највише обласа је служба божја у цркви св. оца Николе, а за тим је би правичан св. Духа, за овјел са дитијом уз групуње војара поће се у српску школу, и у стани кога пошљени ома омакна за ово одашно очекивано учитељшине. Први него поћоско из цркве прозбори г. владика бесједа, а у школи говораше г. прото Беговић, и новонаменовани г. М. Савић. У томе новом дому слушаско затреније ријечи, те се признати мора говорницама, да бесједе из српскихх гурди, те иладу дијено и узвишене највише, које омакострано Српство треба а богте већ доста дуго и чекаши на то!

Народа бијаше доста, и више се доволно и браће Хрпата, којима ни код свако пришло руку пружамо.

Највише обласа светковане обдржавана су свасити обједи на дитије стране, што небијаше доста вјеста, код г. Савјетоваша, ђе је г. владика био и код г. протв Беговића; друштво је било одушевљено. Са много страна спазаше телеграми пуни највише тежица на успјех овога новог учитељшине, а већу снагу издржаше на дитије дити здравца из српскихх обори, издржаше је српска свијест, српске воје на уконе и бојовне јољу! на као код свако пришло тако и овај пут издржаше су и наши браћа усташе, те скули брат Ј. Петровић из наше средине е. 21 те ће и сте на цетиљски одбор одрвати.

До данас пришло се око 20 слушалаца на ово учитељшине, 15 венојака од којих су три ражкокатолчке вјере, а пет мушких. Дај Боже да буде добар успјех.

У ШАВИНИЦАМА, 8. Декембра. — У овој је парошици свакога дана пет пута омакнало више него што их сала има. Од овијех страна као: Пале, Невесња, Гацка, Бобова, Црнџина, Пољани и т. д. једнако пролазе чељад за Бјелопавлиће и катуцску највише.

Колико је жалосно виђети казу ћепу у топарика, на адељак својих мајака и у вартучу старца — олет се свадк Србин мора овој селити радовати, с тих више, што је велико јушаштво и веселост на свакоме од највишега до највишега. Стари роне сузе и скидају каве благосиљајући чте кад се до овога дошло. Проклињу свакога ко би и пошљено враћати се у Херцеговину под турком господарство. Мала ћеца од 8 година ка више пјевају — једно друго заваја уми вараком — једно друго обува и пригрће, што се у његову кућу не свине и не омакни поред него пошљеника и остале јудак, који с њима падоше на бојовне пољу.

Што је најгоре виђети и чути јесте Иванча и вилхоу чувову гурбу за јунацима, који славно као пради борци изгинуше на Муратовици. Вузова је кућа у Шавицима опрета сачиј сузана, које Херцеговину пролазе за њих, Арском, Миланом и осталијех јунацама. Неко од Пале не прође, што се у његову кућу не свине и не омакни поред него пошљеника и остале јудак, који с њима падоше на бојовне пољу.

Што је олет највише јесте Вулова Гроздана, која се при такој жалости пошаша, онако како долакује највише јунаку овога доби. Гроздана као сугрупа Вулова карактеристиче покојника, да је био прати јунак и дошајни који те свадк и у сваког часу показаша својим дјелом. Она не вилче ниш кука, него свакога тјени и разговара. Гроздана кара Пилдано и кори их како не увјеру и не могу бити јунаци, те се на погубише не обраћају, него још јунације крв леју за ослобођење. Ко је гледа а зна вија је сугрупа била, свакога мора закучати њеним јуначким пошашама и свакоме сваку жалост скинути а још више охрабрати.

На Никоддан 6. о. н. било је овђе много фамилија на премонашту. Гроздана је прва запалила свадје на прозорика, и прва је почела градити дитијашају на пијаци за прослављање имендана свијетлог Господара. Она је вирошца била тако у веселу да се разљего глас на сво стране: Живео влад Никола! Живео ослобођење наше браће!

ЦЕТИЊЕ, 19. Декембра. — У прошлу сриједу прославаша је обичнијех свечанијем начиним имендан изадога кнеза највише Данила. После свечане службе, којој су присуствовали Ђ. Ђ. Св. Св. кнез и владика са највишедиком и циједом свијетлом породицом, било је у двору честитање, а по томе велики објед. Као и на Никоддан стигла су и тога дана много и са различних страна телеграфска честитања.

— При закључку листа добил смо извјештаја о двама последним бјевина на Крстцу и на Палану, које веноу у идућем листу свасити. Усташа су добили на оба вјеста сјајне побједе.

ПОШТАНСКИХ МАРКИ црногорских и српскихх купујем у највише броју.
Jacques Wortmann
Bucharest (Roumanie).